

... a valóságról és a valószerűről

Tisztában vagyok vele, hogy a lapunk 56. oldalán közölt cikkünk nem fog osztalán sikert aratni. Főképpen történészünk nehezetlensére számítok. Az úgynevet kontrafaktuális, azaz az igazolt tényekkel ellentétes történeti elemzés kájogosultságát elhírően ők vonják kétségebe – természetesen jól indokolhatóan. Ám én hiszem: „a mi lett volna, ha...?” szemlélet nemcsak őde kisérő szín lehet a történelem jobbára fakó vagy sötébe bajló óriásfreskóján, a képhez nemcsak élénkiséget, hanem a valóságot, megtörtént történelmi értelmezéséhez is nagy segítséget adhat. Ügy vélem, az 1588-as spanyol–angol tengeri ötközettel foglalkozó két cikkünk meghökkentő erejű bizonyítékkal szolgálhat a váratlan, aki nem számítható szerepére a történelem alakulásában.

Két szakmai tag jegyzett, sok könyvvel, jeles életművel bízonyított története egy időpáranatig – az Armada pusztulása előtti napig – a szinkronizáló tökéletes összhangjában mozog a tények tengerében: a legteljesebb egyetértésben látták Anglia katasztrófális felkészülétséget a háborúra, szörnyű szervezetlenséget és tehetsélen siszolgáltatottságát. Aztán beiktatják a kiszámíthatatlan: a támogatók súlyos taktikai hibái miatt és legfőképp a számukra végzetes szörnyűre fordult időjárás egyidejűsége már a Legyőzhetetlen Armada, oda a nagy, világhódító terv. Mindez úgy következik be, hogy az angolok az Armada 129 hajójából mindössze hatot (!) voltak képesek megsemmisíteni. Ez volt tehát a történelmi diadal...

Anne Somerset a Csatornán át hongó vihar előtti pillanattól veszi kezébe a történelem alakítását. A meghizlatható történeti attól kezdve úgy meggy át egy történet frójára, hogy az eseménysorból kizára a valószerűt – ez esetben a valóságot, azaz Dávid diadalát a Góliát fölött. A katolicizmusba visszatért Anglia, az Erzsébet-kor helyébe lépő „Izabella-kor”, az Észak-Amerikát is gyarmatosító Spanyolország képe természetesen vízió, ám olyan fikció, amely hajszál hiján akár valóság is lehetett volna.

Természetesen a történelem csak a megtörténetek keresztül értelmezhető, mint ahogy legtöbbünk a saját életét is a „földön járva” dolgozva fel. Egyéni sorsunkon meditálva azonban többször gondolunk bele azokba az előre nem látott eseményekbe és korántsem a körülmetélyek logikája által kínált döntésekbe, amelyek a párválasztástól kezdve munkánkon, pályánkon keresztül egészségünkig egész életünk mérföldköveiré lették. Ezek pedig sok esetben veleünk született alkathunk, adottságaink, hosszabb távú érdekeink ellenében tereltek minket a bejárt útra. Amelyek között főlöttébb gyakoriak a tévütek... Érdekes módon a történelmet ritkán szoknuk bevonni ebbé az ügyancsak izgalmas és az ismeretszerzésben – s ami igazán fontos: a nemzeti történetben – jól harratő felnőtt játékba.

Befejezéstil hadd idézzék egy igen bölcs frót, André Maurois-t: „Nem létezik egyáltalán kitüntetett múlt (...) Csak múltak megszüntetlenül sokasága, melyek mindenkor egykrmán érvényes (...) Az Idő minden egyes pillanatában, higgyük bár mégoly kurtinákat is, úgy ágaznak szét az események, akár a fa kettéágazó törzsének hajtásai”

Papp Gábor